УДК 339.72:316.323

В'юнник Ю. В.

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Висвітлено основні проблеми та тенденції розвитку світової фінансової системи в умовах глобалізації, досліджено сучасний стан міжнародної фінансової системи, а також наведено інформацію щодо впливу фінансової глобалізації на розвиток світової економіки.

Аннотация. Освещены основные проблемы и тенденции развития мировой финансовой системы в условиях глобализации, исследовано современное состояние международной финансовой системы, а также приведена информация о влиянии финансовой глобализации на развитие мировой экономики.

Annotation. The main problems and trends of the global financial system in the face of globalization and the current state of the international financial system have been studied, and information on the impact of financial globalization on the world economy has been given.

Ключові слова: глобалізація, світова фінансова система, фінансова система, інтеграція.

Міжнародні фінансові відносини є складовою частиною і однією з найбільш складних сфер світового господарства. У них зосереджені проблеми національної і світової економіки, розвиток яких історично йде паралельно і має тісний взаємозв'язок. Міжнародні зв'язки не можна уявити без налагодженої системи фінансових відносин. Дослідження особливостей розвитку світової фінансової системи є важливим науковим завданням стосовно визначення обсягів і напрямів руху фінансових потоків, що обслуговують міжнародні торгові та валютно-фінансові відносини світового господарства, та факторів, що визначають трансформації міжнародної фінансової системи.

Питанням функціонування фінансових систем і проблемами фінансової глобалізації займаються такі вчені: І. Валлерстайн, Дж. Вільямсон, Р. Дорнбуш, П. Кругман, Х. Кьоллер, Р. МакКіннон, Р. Манделл, Д. Медоуз, А. Мецлер, Дж. Стігліц, Я. Тінберген, Дж. Тобін, Дж. М. Флемінг.

Метою дослідження є сучасні тенденції розвитку фінансової системи, її недоліки та окреслення шляхів збалансованості.

Завданнями дослідження є визначення сутності та особливостей процесу трансформації світової фінансової системи та впливу на цей процес фінансової глобалізації.

Світова фінансова система – це сукупність окремих найбільш інтегрованих сфер і ланок національних фінансових систем, функціональних форм організації валютних відносин та світових фінансових організацій, що забезпечує наднаціональне регулювання з метою підвищення стійкості світових фінансових ринків, ринків національних валют на основі принципів і механізмів ринкового і позаринкового розподілу й перерозподілу світових фінансових ресурсів і капіталу [1].

Регулювання міжнародної фінансової системи здійснюється створеними на основі міждержавних угод міжнародними валютно-кредитними та фінансовими організаціями – Міжнародний валютний фонд, Банк міжнародних розрахунків, Світовий банк, Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна агенція з інвестиційних гарантій, Організація економічного співробітництва та розвитку, регіональні банки реконструкції та розвитку, валютно-кредитні й фінансові організації.

Міжнародна фінансова система є провідником фінансових ресурсів у транзакціях між країнами світу, що відбуваються у формі грошових потоків, а також акумулює та перерозподіляє міжнародні фінансові ресурси, що є грошовими та капітальними активами як наслідок світової торгівлі й інших видів перерозподілу коштів у міжнародних економічних відносинах. Та частина коштів, що обслуговує міжнародний обмін товарів та послуг, виконує функції засобів платежу і засобів обігу, інша частина коштів є фінансовим капіталом, що дає змогу власникам отримувати додаткову вартість.

Глобалізація фінансової системи охоплює інтернаціоналізацію трьох складових: внутрішніх валют; банківської справи; ринку капіталу [2].

Аналітики фінансових ринків зазначають, що в основі глобалізації фінансової системи лежить взаємодія таких явищ:

- технічний прогрес, що дозволяє здійснювати міжнародні фінансові угоди в режимі реального часу й значно скоротити витрати на транспорт і комунікацію;
- зростаюча конкуренція: з одного боку, між кредитними й фінансовими установами на фінансових ринках, а з іншого, – між самими фінансовими ринками внаслідок значного розвитку інформаційних технологій і телекомунікацій;
- реструктуризація кредитних і фінансових установ шляхом їхнього злиття й поглинання як наслідок зростаючої конкуренції між ними;
- широка інтернаціоналізація бізнесу через посилення транснаціонального характеру діяльності корпорацій;

© В'юнник Ю. В., 2013

- консолідація регіональних інтеграційних об'єднань (у Європі – Економічний і валютний союз);

- послаблення твердого контролю щодо здійснення міжнародних угод, пов'язаних з рухом капіталу фондових бірж;
- макроекономічна стабілізація й реформи в ряді країн, що розвиваються і країн з перехідною економікою, які створили сприятливий клімат для іноземних інвесторів;
- широке використання "принципу важеля" (значне позичання коштів для своїх інвестицій) і розвиток процесів сек'юритизації активів у промислово розвинених країнах [3].

Фінансова глобалізація, з одного боку, дає змогу країнам отримати більше потрібних їм ресурсів грошей та капіталу, а корпораціям – здобути додаткові прибутки від ефективного інвестування вільних ресурсів. З іншого боку, вона приховує потенційну небезпеку збільшення глобальної фінансової нестабільності, а, отже, значних втрат для всіх суб'єктів, що оперують у глобальному фінансовому середовищі.

До чинників фінансової глобалізації відносяться:

- інтернаціоналізація господарського життя, інтенсифікація економічних зв'язків між країнами, національними компаніями та активізація міжнародного виробництва ТНК;
- взаємопроникнення національних ринків позичкових капіталів;
- зростання обсягу міжнародних банківських операцій, створення всесвітньої мережі філій транснаціональних банків;
- комп'ютеризація фінансової сфери, динамічний прогрес у телекомунікаційних мережах, що призвело до зниження вартості виконання міжнародних трансакцій;
- лібералізація міжнародних валютно-кредитних відносин та фінансових ринків;
- фінансова конкуренція між країнами;
- дерегулювання ринків капіталу;
- посилена інтеграція національних ринків грошей та капіталу, зменшення бар'єрів між внутрішніми та міжнародними фінансовими ринками [4].

Однак слід зазначити і негативний вплив фінансової глобалізації на міжнародну фінансову систему, який проявляється у руйнації ізольованості національних ринків і породженні складних взаємозв'язків різних сегментів єдиної світової фінансової системи; ослабленні і без того слабких валют нерозвинутих країн; у посиленні розриву розвитку між країнами, соціальної диференціації населення за регіонами. Крім того, фінансова глобалізація стимулює функціонування фіктивного капіталу, заохочує спекулятивні операції на міжнародних фондових ринках і посилює диспропорції світової фінансової системи.

З метою визначення подальших шляхів розвитку світової фінансової системи на даному етапі розвитку світової економіки, необхідно виявлення й дослідження її структурних проблем.

Структурними проблемами світової фінансової системи є:

- дерегулювання ринку капіталу призводить до труднощів пристосування до нових, виключно жорстких економічних умов;
- наявність розриву між здібностями праці і капіталу;
- діяльність ТНК призводить до уповільнення темпів зростання безробіття в материнській країні. Для приймаючої країни загроза полягає в тому, що держава втрачає контроль над природними та іншими національними ресурсами. Між ТНК і національними державами виникають суперечності також через прагнень ТНК ухилятися від оподаткування;
- збільшується залежність урядів від світового фінансового ринку, оскільки глобалізація світової економіки робить неможливим проведення закритої національної політики в жодній країні світу;
- криза боргів країн, що розвиваються призводить до диспропорцій у перерозподіл ресурсів;
- фондовий ринок переоцінений;
- валютні спекулянти, розпоряджаючись масштабними фінансовими фондами, опиняються в ситуації, що дозволяє їм впливати на курси валют інших країн через вкладення і вилучення капіталів, що призводить до залежності держав від валютного ринку.

Сильна валюта виграє від лібералізації: з'являються нові сфери її використання, стає можливим наявність негативного платіжного балансу. Слабка валюта програє: курс стає залежним від надходження в країну іноземної валюти, вступає в нерівну боротьбу з нею не тільки у сфері зовнішньоекономічної діяльності, але й у сфері внутрішніх розрахунків, що призводить до негативних наслідків доларизації економіки. Такий стан справ призводить до посилення "валютного націоналізму". Прикладом є експорт інфляції з розвинених країн, до країн що розвиваються.

Це дає підставу виділити такі тенденції розвитку світової фінансової системи в умовах глобалізації:

- посилення інтеграційних процесів. З метою скасування привілейованого становища долара в якості інструменту міжнародної ліквідності, країни об'єднуються в інтеграційні угрупування;
- нова світова інфраструктура. Оскільки ТНК управляють товарними, виробничими, інформаційними потоками, то в майбутньому це дозволить знизити значущість фінансових потоків;
- заміна міжнародного розрахункового механізму. Механізм, що спирається на національну валюту однієї країни – США, перестав відповідати потребам сучасного світового господарства.

На національному рівні в умовах глобалізації країнам необхідний захист однорідності економічного простору і зміцнення національної валюти.

Структура світової фінансової системи далека від досконалості і необхідні відповідні її коригування, визначення перспектив подальшого розвитку світової фінансової системи виходить з її структурних проблем. Виділені тенденції спрямовані на коригування перерахованих структурних проблем і можуть бути покладені в основу прийняття рішень суб'єктами світової фінансової системи.

Зростаючий рівень глобалізації виробничих процесів і фінансової сфери радикально змінив масштаб і структуру міжнародних товарних і фінансових потоків. Глобалізація зробила вплив не тільки на надання зарубіжних фінансових ресурсів країнам, що розвиваються, але і на їх потребу в цих ресурсах. Позиції країн, що розвиваються у світовій торговельній системі, а також швидкість і структура зростання світової економіки дійсно впливають на їх потреби у зовнішніх ресурсах, оскільки вони стоять у ряді важливих факторів, що визначають обсяг валютних доходів і витрат. Тому асиметрії та дисбаланси в торгових відносинах можуть призвести до невідповідності між потребою в закордонних фінансових ресурсах та їх наявністю.

Подібним же чином інвестиційні рішення транснаціональних фінансових та інших корпорацій мають вплив на дефіцит фінансових коштів і проблеми зовнішньоторговельного балансу країн, що розвиваються. Тому при розгляді проблем фінансування країн, що розвиваються слід особливо враховувати взаємну залежність міжнародної торгівлі, інвестицій і фінансів.

Глобальна фінансова стабільність має значення і для тих країн, які залишаються в стороні від приватних ринків капіталу. Їм доводиться нести подвійний тягар: у них дуже обмежений доступ на міжнародні фінансові ринки, і в той же час вони терплять збитки від фінансових криз, що виникають в інших частинах системи.

Вирішення проблем для країн що розвиваються передбачає трансформацію структури і засад функціонування як фінансової системи в цілому так і структурне реформування окремих складових державних фінансів та сегментів фінансового ринку, зміцнення фінансового потенціалу підприємницьких структур та фінансових інституцій. Фінансова реструктуризація має базуватися на зміні пропорцій ВВП.

Бажано оптимізувати співвідношення між внутрішнім та зовнішнім боргом у бік збільшення частки внутрішніх запозичень. Така тенденція визначається питанням внутрішньої безпеки, зниження ефективності фінансово-кредитної підтримки та жорстким наказовим характером рекомендацій міжнародних фінансових організацій.

Оскільки приплив капіталу з-за кордону є сильним стимулом для економічного зростання, а його відтік – основною перешкодою зростання, то необхідно приділити велику увагу нерівномірному розподілу інвестицій по різних країнах, а також їх коливань.

Для так званих зростаючих ринків стійкість припливу капіталу має набагато більше значення, ніж для країн, що одержують мало або зовсім не одержують коштів з приватних зарубіжних джерел. Для зростаючих ринків важливо, щоб вільний приплив капіталу супроводжувався глобальною фінансовою стабільністю, яка є суттєвою передумовою стабільного зростання світових ринків та їх експорту. Ще більше значення має, стійкість припливу капіталу в ці країни, включаючи надійне фінансування торгівлі в періоди нестабільності.

Для зростаючих ринків важливим є також те, щоб великий приплив і, навпаки, швидкий відтік капіталу не викликав нестабільності валютних курсів, коливань цін на внутрішньому ринку і колапсу фінансової системи. Тому управління курсами валют неодмінно має супроводжуватися регулюванням фінансових потоків і контролем над ними.

Вирішення проблеми регулювання фінансових потоків можна вирішити шляхом вкладення інвестицій в нові технології, нові виробництва, нові робочі місця. І головне, щоб ці капітали створювали додану вартість, нові технології, щоб зростав ВВП, підвищувався добробут людей, країна отримувала нові економічні кондиції. Тому проблема полягає не в тому, чи потрібен транснаціональний капітал, чи ні, а в тому, в якій формі і з якими цілями і наслідками він прийде на ту чи іншу територію.

Ураховуючи важливу роль державної допомоги країнам, що розвиваються, необхідно переломити тенденцію до її скорочення і, навпаки, істотно збільшити її частку. При цьому слід забезпечити кращий розподіл цих коштів і підвищити їх ефективність.

Переваги державної допомоги країнам, що розвиваються можуть бути зведені нанівець витратами, пов'язаними з умовами і процедурами, якими донори обставляють надання допомоги, включаючи прив'язку до номенклатури товарів, на які видаються ввізні ліцензії.

Державне фінансування могло б відіграти роль каталізатора при мобілізації приватного капіталу для бідних країн. Навіть якщо більшість країн-донорів не готові до того, щоб виконати закладені в їх бюджетах цифри з надання допомоги країнам, що розвиваються, вони могли б взяти на себе зобов'язання по інноватівних заходах, спрямованих на стимулювання приватного сектору, який заповнив би прогалини у фінансуванні – наприклад, через кооперацію держави та приватного сектору, створення спільних підприємств, податкові пільги, гарантії тощо. Ця мета може бути досягнута завдяки поєднанню державних і залучених за допомогою держави приватних інвестицій.

Наук. керівн. Філатов В. М.

Література: 1. Мамотенко Д. Ю. Глобалізація міжнародних фінансових ринків / Д. Ю. Мамонтенко // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – № 39. – С. 229–237. 2. Дахно І. І Міжнародна економіка: навч. посібн. / І. І. Дахно, Ю. А. Бовтрук. – К. : МАУП, 2002. – С. 15 – 16. 3. Лещук В. П. Фінансова глобалізація в умовах глобалізації світової економіки / В. П. Лещук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – С. 218–223. 4. Вірченко В. В. Трансформація фінансової систем в умовах глобалізації / В. В. Вірченко, В. О. Вірченко // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2010. – № 1. – С. 49–55.